

Kritika-Figyelő

Ismerkedés egy főiskola új törekvéseivel

– A békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Tanítóképző Főiskola „Kőrösi tanulmányok” című periodikájáról –

A békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Tanítóképző Főiskola első mozdulatától komolyan vette regionális szerepét. Az a régió, amelyre tudományos és gyakorlati törekvéseivel hatást szeretne gyakorolni, természetesen magába öleli a régióhoz közeli, határon túli magyar pedagógusok körét is. Így szervezték meg 1993 júliusában a *Bolyai Nyári Akadémiát Hargitán*, amelynek célja az erdélyi magyar tanítók továbbképzése volt. E továbbképzésen elhangzott előadásokból készült az első kiadvány 1993 nyarán, amelyet egy induló periodika első darabjának tekinthetünk.

Békéscsaba újratelepítésének 275. évfordulóján ugyancsak a főiskolán zajlott egy országos történeti és művelődéstörténeti tanácskozás 1994-ben. Ebből is kiadvány született *Migráció a Kárpát-medencében* címmel.

Ugyancsak 1994-ben jelent meg a periodika 3. kötete, amely most már a Kőrösi tanulmányok címet viseli, majd 1995-ben a Kőrösi tanulmányok 4. kötete is megjelenik.

Miért érdekes, sőt izgalmas kézbe venni e periodika bármelyik kötetét? Mindegyiket külön-külön is érdemes, de igazán élményt a négy kötet folyamatos tanulmányozása ad.

Mindenekelőtt megkapó az a lázasan friss akarás, ahogyan a főiskola egész tanári gárdája kapcsolódik a hazai pedagógiai innovációhoz és a hasonló európai törekvésekhez. Jeleznem kell, hogy az anyag olyan gazdag és változatos, hogy egy recenzió keretei nem bírják el teljes ismertetését. Azokat a momen-

tumokat igyekszem kiemelni, amelyek a periodika egészét áthatják, és ezzel jelzik az új, fiatal főiskola átgondolt pedagógiai szemléletváltását és az erre való felhívást, kihívást.

A személyiségfejlesztésről: a mintegy 28 szerzőtől olvasható tanulmányok egyike sem nélküli e témának szemléletbeli újszerűségét. Azaz azt a tényt, hogy a tanuló, a diák nem pusztán tudással megtömendő fejecske, hanem a tanító, a szülő és a diák közös munkájának eredményeként alakuló, alakítható személyiség, aki állandó fejlődésben van, és az *oktatás csak egyik eszköze* a fejlődés lehetőségének. A felismerés természetesen nem új, ám jobbará csak szlogenként való hangoztatása ismeretes. Az itt megjelent írások azonban mindig a konkrét tantárgy és a konkrét pedagógiai szituáció alapján elemzik a személyiségfejlesztés milyenségének és sokféleségének a lehetőségeit.

Talán a legpregnansabb példa erre az írásokban többször is visszatérő téma: mi a tehetség? hogyan gondozzuk? mi a lehetőség az átlagtól elmaradó gyermek fejlesztésére? (*Rozsnyai Katalin, Nagy Gyula, Duray Miklósné, Nagy Zsuzsanna*).

Milyen megnyugtató ilyen gondolatokat olvasni: „Valamennyien egyediek, megismételhetetlen módon egyéniek vagyunk... a tehetséges embereknek van néhány közös, jellemző személyiségtulajdonságuk: az érzékenység, a gondolkodás eredetisége, könnyedsége, rugalmassága, játékoság, önállóság” – írja *Rozsnyai Katalin*.

A tehetséggondozásról szóló írásokban helyet kapnak azok a meggyőződések gondolatok, hogy az eddigi és a mai iskolarendszer mennyire nem alkalmas erre, sőt még a problémafelfogás is alig jut el.

Ugyanílyen következetesek az úgynevezett „átlagtól elmaradó fejlődésmentű” gyermekek személyiségfejlesztési problémáiról szóló tanulmányok. Elutasítják azt a bevett hazai gyakorlatot, hogy azt a gyereket, „akivel az iskolában nem bírnak”, kitanáztatni igyekeznek. A békéscsabai kollégák a „speciális pedagógiai gondozás” megtervezésén, megszervezésén törik a fejüket és próbálják azt a gyakorlatban. A „rejtett szelekción” ellen vannak, és az esélyegyenlőség pedagógiai hívei (*Nagy Gyula*).

Duray Miklósné ismerteti azt a városléti ellátási modellt, amelyet az „átlagtól elmaradó fejlődésmentű gyermekek speciális pedagógiai gondozására” dolgoztak ki. Amelynek igen meggyőzően alkalmazott alapelve a diagnosztika, a stratégia, a terápia egysége.

Az anyanyelv tanításának tantárgy-pedagógiai kérdései a periodika természeténél fogva bőven szerepelnek.

„Minden nevelés nyelvi nevelés!” – hangzik *Povázsay Mihályné* ajánlása. Az írás-olvasás, fogalmazástanítás, a műelemzés kérdéseire, a mese és a gyermek kapcsolatára (*Povázsay Mihályné, Varga Sándor, Varga Sándorné, Virághné Horváth Erzsébet, Juhász Dorottya*) sok új megoldás ajánlását találjuk az írásokban, és mindannyian aláhúzzák a tanító szabad választásának a lehetőségét, ennek terhét és szépségét.

Ugyancsak gazdag tantárgy-pedagógiai módszertani ajánlások lehetők az írások között az ének, a testnevelés, a matematika (*Sárhelyi Jenőné, Göcze Mária, Szántó Gyula, Ovári Mónika*) tantárgyköréből. Ezeknek alaphangnemeük a játékoság, a tolerancia, az örömforrás keresése a gyermekkel együtt.

Azoknak a kollégáknak ajánlom fel-frissülésre, új gondolatok ébresztésére, továbbgondolásra ezeket a munkákat, akik már régen tanítanak, de természetesen a pályán most indulók is forgathatják igen nagy haszonnal és örömmel.

Hány sóhaj és mekkora döbönnet a kezdő, fiatal kollégákban: „nem erre készítettek fel a főiskolán!”, „erre nem készítettek fel a főiskolai képzésen”. Sok csalódottság, befelé fordulás vagy éppen a gyermek ellen fordulás származik abból az ellentmondásból, hogy az eleven iskola és benne a gyermek nem illeszthető a főiskolán betanult tudományos tananyaghoz.

A békéscsabai tanítóképző nyíltan felvállalt kötelességének tartja a főiskolai képzés megújítását. Ez bizony már kihívás a magyar felsőoktatás számára: sem reform, sem NAT, sem pénz meg nem újíthatja a magyar iskola ügyét, ha a tanító- és tanárképzés marad a régi, csak a tantárgy-tudományra épülő okító, képzési szinten.

S ha, amint az eddig elmondottakból láttuk, a gyermeknevelésben a személyiségfejlesztés az elsődleges pedagógiai megújító törekvés, természetes a konzekvencia: a pedagógusképzésben is a személyiségfejlesztésre kell tenni a fő hangsúlyt. *Nagy Zsuzsanna* munkájából idézzük: „A pedagógus elsődleges munkaeszköze a saját személyisége...” vagy teljesen hiányzik a pedagógusjelöltek személyiségfejlesztését szolgáló stúdium, vagy csak unikumként jelenik meg a képzésben. A szerző felsorolja saját dilemmáit a képzés kialakításának a mikéntjével kapcsolatban, de ő maga határozottan arra voksol, „hogy tanítói képesítési feltételként szükséges előírni az önmegismerésre való készséget...”. Ezt a gondolatot folytatja a 3. kötetben írt munkájában *A pszichodrama és a pedagógus cselekvési kompetenciája* címmel. Ebben leírja tapasztalatait a pedagógusjelöltek körében vezetett pszichodramatikus csoportfog-

lalkozásokról. Gondolatilag erre rimel *Rozsnyai Katalin* Kompetencia és kreativitás című dolgozata a periodika 4. kötetében. Egy *Bloomtól* vett idézetet köszönnünk tőle: „Kreatívvá nevelt gyerekekből válhatnak kreatív felnőttek, s csak kreatív felnőttek nevelhetik a gyermekeket kreatívvá.”

A pedagógusképzés megújítása kapcsán természetesen jelennek meg a kollégák tollából az emberiség nagy életkérdései is, így például a *környezeti nevelés*. *Schreibert Ferenc*, a Kölcsey Református Tanítóképző Főiskola tanára a környezeti nevelést egyáltalán nem egy stádiumként fogja fel, annál e téma globálisan jelentőségű, ezért a pedagógusjelöltek felkészítésének egészét át kell hatnia, hogy majdan az iskola egész nevelési rendszerét áthathassa.

Az informatika sem lehet a pedagógusképzésben a továbbiakban pusztán egy stádium, vallja *Faragó Károly* és *Végh Sándor* is a periodika 3. kötetében.

„...hiszen az informatika esetében egy általános, interdiszciplináris eszközről van szó” (*Faragó Károly*). „A nagyközönség a számítástechnika és az informatika kifejezést összekeveri egymással. A számítástechnika tudománya csak részhalmaza az informatika nagy területeket felölelő tudományának.” (*Végh Sándor*)

Ahogy a környezeti nevelés, úgy az informatika is az emberiség jövőjéről szóló tudomány. Nagy, átfogó ismeretek nélkül diplomához juttatni pedagógusokat ma már bűn a jövő ellen.

A pedagógusok tovább- és átképzéséről két érdekes kísérletet is olvashatunk *Györi László* munkájában, a 4. kötetben. Ezek az óvodapedagógusok tanítói képzése és tanárok tanítói képzése. Ez a kísérlet igen flexibilis kiegészítést ad a mai mobil iskolarendszerhez, akár a tizenkét évfolyamos iskolák-

ra, akár az általános művelődési központokra gondolunk.

Természetesen nem tudtuk felsorolni mindazt a sok megújító gondolatot, amely a korszerű pedagógusképzésre vonatkozik, annyi azonban bizonyos: ajánljuk, hogy a pedagógusképző intézmények ismerkedjenek meg a békéscsabaiak gazdag repertoárjával. A továbbiakban hasznos lenne az együttműködés, az együttgondolkodás.

A békéscsabaiak *regionális elkötelezettségéről* már tettünk említést. Ám ennek határozott és tudatos voltát még inkább érezzük, ha a periodika 2. kötetét áttanulmányozzuk. Nem véletlen, hogy ez a főiskola adott helyet annak a tanácskozásnak, amely a *Kárpát-medencében lezajlott migráció* (önkéntes vagy legtöbbször erőszakos) mintegy 300 éves történelmi időszakát tekinti át. Magától értetődő, ha egy főiskola érdemben akar hatni a környezetére, akkor ismernie kell azokat az embereket, akik a környezetében élnek, azt is, hogyan és miért kerültek oda, és milyen történelmi traumák élnek és munkálkodnak a mélyben. Hogyan lehet az emberekben rejlő görcsöket, fájdalmakat a kultúra, a másság iránti toleráns művelődés szép eszközeivel „békévé oldani”. Ehhez mindenekelőtt szükséges a szembenézés e tények valóságával.

Igen szépen illeszkedik pedagógiai témánkhoz annak a hősi küzdelemnek a felidézése, amely a békéscsabai gimnáziumi oktatás kialakításáért folyt mintegy fél évszázadon keresztül (*Papp János*) és a szarvasi tanyasi iskolarendszer küzdelmes története (*Lipcsei Imre*). Ha egy főiskola szellemi kisugárzó erő akar lenni, bizony az ilyen vizsgálódásokat nem kerülheti meg.

A békéscsabaiak megszívlelendő konkrétumokat tettek az asztalra a Kőrösi tanulmányokkal.

Vaikó Éva